

Tomasz Płonkowski

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID: 0000-0002-2239-1984

Media społecznościowe potrafią zabić – zjawisko wtórnej wiktyimizacji po zbrodni 16 lipca 2023 roku w Poznaniu na przykładzie portalu Sadistic.pl

Streszczenie

W niedzielę 16 lipca 2023 roku w Poznaniu 31-letni sprawca zamordował 30-letniego mężczyznę na oczach jego narzeczonej. Zaraz po tym wydarzeniu w mediach społecznościowych zaczęto udostępniać krótkie filmy i zdjęcia z miejsca zdarzenia, a pod nimi komentarze internautów. Przedmiotem analizy podjętej przez autora są komentarze, które były umieszczone pod materiałami wideo ilustrującymi zbrodnię, zamieszczonymi na portalu internetowym Sadistic.pl, a zwłaszcza komentarze dotyczące narzeczonej zamordowanego, która stała się ofiarą wtórnej wiktyimizacji. Trauma, którą przeżyła podczas morderstwa narzeczonego, została przedłużona w mediach społecznościowych, gdzie pojawiły się nienawistne komentarze skierowane przeciwko niej. Podjętą przez autora analizę można określić jako studium przypadku, co przesądza o jej jakościowym i eksploracyjnym charakterze, i odwoływać się będzie do koncepcji wtórnej/podwójnej wiktyimizacji. Autor również zastosował elementy analizy dyskursu oraz ilościowej analizy treści, analizując częstotliwość stosowanych we wpisach epitetów oraz typów argumentacji. Autor wyróżnił trzy typy komentarzy wśród zamieszczonych pod filmami pokazującymi to wydarzenie: (1) obojętne wobec sprawy, (2) z negatywnym nastawieniem wobec Julii (narzeczonej zamordowanego), (3) empatyczne – współczujące. Autor dokonał też odkrycia, że prawdopodobnie najczęściej film o zbrodni był udostępniany z platformy X (twittera) Sadistic.pl. W związku z brakiem uregulowań prawnych i mechanizmów chroniących przed hejtem ofiary wtórnej wiktyimizacji autor zaproponował szereg działań angażujących instytucje państwowe i organizacje społeczne.

Słowa kluczowe: wtórna wiktyimizacja przez media, media społecznościowe, hating w internecie, Sadistic.pl.

Social media can kill – the phenomenon of secondary victimization after the crime of July 16, 2023 in Poznań on the example of the Sadistic.pl website

Abstract

On Sunday, July 16, in Poznań, a 31-year-old perpetrator murdered a 30-year-old man in front of his fiancée. Immediately after the event, short videos and photos from the scene began to be shared on social media, followed by comments from Internet users. The subject of the analysis undertaken by the author are comments that were placed under video materials illustrating crimes posted on Internet portal Sadistic.pl, and especially comments that concern the fiancée

of the murdered person. She became a victim of secondary victimization. The trauma she experienced during her fiancé's murder was prolonged on social media, where hateful comments against her appeared. The analysis undertaken by the author was qualitative and exploratory in nature and will refer to the concept of secondary/double victimization. The author is also in favour of using elements of discourse analysis and quantitative content analysis, analyzing the frequency of epithets and types of argumentation used in entries. The author distinguished three types of comments among the videos showing this event: (1) indifferent to the matter, (2) with a negative attitude towards Julia (the murdered man's fiancée), (3) empathetic –compassionate. The author also discovered that the film about the crime was probably most often shared on Twitter Sadistic.pl. Due to the lack of legal regulations and mechanisms protecting victims of secondary victimization against hate, the author proposed a number of activities involving state institutions and social organizations.

Keywords: secondary victimization by the media, social media, hating on the Internet, Sadistic.pl.

Wprowadzenie. Tematyka analizy

W niedzielę 16 lipca 2023 roku w Poznaniu 31-letni sprawca zamordował 30-letniego mężczyznę na oczach jego narzeczonej¹. Zaraz po tym wydarzeniu w mediach społecznościowych zaczęto udostępniać krótkie filmy i zdjęcia z miejsca zdarzenia, a pod nimi bardzo często krzywdzące, niestosowne i niesprawiedliwe komentarze internautów².

Przedmiotem analizy podjętej przez autora są komentarze umieszczone pod materiałami ilustrującymi zbrodnię zamieszczonymi na portalu internetowym Sadistic.pl³, a zwłaszcza te, które dotyczą narzeczonej zamordowanego.

¹ Redakcja, *Nagranie z Poznania obiegło sieć. Tragedia obrócona w rozrywkę*, <https://vibez.pl/myimpact/nagranie-z-poznania-obieglo-siec-tragedia-obrocona-w-rozrywke-6920528690535264a> (dostęp: 1.10.2023).

² J. Szczepański, J. Krzywiecki, *Zbrodnia z zazdrości wstrząsnęła Polską. Wiemy, kim był zabójca z Poznania*, https://wydarzenia.interia.pl/tylko-w-interii/news-zbrodnia-z-zazdrosci-wstrzasnela-polska-wiemy-kim-byl-zabojc,nId,6907607#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=firefox (dostęp: 1.10.2023).

³ Ten portal w swojej części „Hard” wymagający logowania to według jednego ze źródeł „najgorsza część polskiego internetu, ... Znajdzie się tam wszystko, zaczynając od urazów własnych, idąc przez zmiążdżone ciała ludzi, nacinanie się przez emo i urwanych głowach, Sadistic.pl, <https://nonsa.pl/wiki/Sadistic.pl> (dostęp: 1.10.2023); Ośrodek Monitorowania Zachowań Rasistowskich i Ksenofobicznych określił portal jako systemowo tolerujący łamanie obowiązującego w Polsce prawa, oskarżając go w 2014 r., https://www.facebook.com/osrodek.monitorowania/posts/sadistic-to-pierwszy-z-portali-systemowo-toleruj%C4%85cych-%C5%82a-manie-obowi%C4%85zuj%C4%85cego-w-p/144549155720226/?locale=pl_PL (dostęp: 1.10.2023).

Metodologia, cel badań

Analiza, podjęta przez autora, ma charakter jakościowy i eksploracyjny⁴. Można określić ją jako studium przypadku⁵, ilustrujące koncepcję wtórnej/podwójnej wiktylizacji⁶. Autor również wprowadza elementy analizy dyskursu oraz ilościowej analizy, określając częstotliwość stosowanych we wpisach epitetów oraz typów argumentacji. Przedmiotem analizy podjętej przez autora są komentarze umieszczone pod materiałami ilustrującymi zbrodnię, a zwłaszcza te, które dotyczą narzeczonej zamordowanego.

Celem artykułu jest przedstawienie, na przykładzie zbrodni w Poznaniu, mechanizmu wtórnej wiktylizacji przez media, nieopisanego dotychczas w literaturze naukowej w Polsce. Dodatkowym celem badania jest również ustalenie, jakie typy komentarzy pojawiały się najczęściej pod wideo z przebiegu zbrodni, zwłaszcza dotyczących narzeczonej zamordowanego.

Jak wcześniej wskazywano, próba badawcza, na której oparto badania, ma charakter celowy, co oznacza, że wybrano ją po to, by zilustrować teorię wtórnej wiktylizacji, co z punktu widzenia teorii ugruntowanej może częściowo odpowiadać próbie teoretycznej⁷.

Ustalenie faktów

Wydarzenia rozegrały się w następujący sposób. W Poznaniu 26 lipca 2023 roku przed godziną 17.00 przy ul. Świętego Marcina do świętujących niedawne zaręczyny Konrada i Julii podszedł ich znajomy Mikołaj i wyciągnął broń. Następnie strzelił do Konrada, który osunął się na ziemię. Towarzysząca Konradowi narzeczona w przerażeniu krzyczała, zwłaszcza gdy do leżącego Konrada Mikołaj oddawał kolejny strzał, upewniając się, że ofiara nie żyje. Zanim do tego doszło, Julia próbowała przekonać mordercę, by nie dobijał rannego. Nie było to skuteczne, Mikołaj oddał do leżącego strzał z bliskiej odległości, upewniając się, że leżący przestaje przejawiać objawy życia. Cały lub częściowy przebieg wydarzeń można było obejrzeć na materiałach wideo zamieszczonych przede wszystkim na stronie Sadistic.pl i rzadziej wykop.pl oraz innych portalach⁸. Dostępne były też fotografie ilustrujące to tragiczne wydarzenie.

⁴ Autor w tym przypadku skłania się ku jakościowemu badaniu polegającemu na preferowaniu [...] badań indukcyjnych, opartych raczej na wywodzeniu hipotez z danych niż testowaniu hipotez”, D. Silverman, *Interpretacja danych jakościowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 65; por. B.G. Glaser, A.L. Straus, *Discovery of Grounded Theory*, Aldine, Chicago 1967.

⁵ Por. R.D. Wimmer J.R. Dominick, *Mass media. Metody badań*, przeł. T. Karłowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006, s. 191–196.

⁶ D. Silverman, *Interpretacja danych jakościowych...*

⁷ *Ibidem*.

⁸ „Nagranie łatwo znaleźć w sieci. Zanim przeczytasz uwaga drastyczne. Zanim przejdziesz niżej pamiętaj wszystko ma wyjście, nie ma sensu wyładowywać się na innych, świat to okropne miejsce ale Ty go sobie budujesz i nie powinieneś nigdy myśleć o tym aby odebrać życie komuś, albo sobie. Wszystko ma sens, zawsze jest wyjście, przemoc nie jest warta twojej szkody i innych. Mężczyzna leży na ziemi, nieprzytomny. Kobieta krzyczy i wola o pomoc, jest w szoku,

W świetle prawa Julia, narzeczona zamordowanego, nie tylko przeżyła traumę, która może skutkować zespołem stresu pourazowego (*post-traumatic stress disorder*, PTSD)⁹, lecz także stała się ofiarą przestępstwa, przynajmniej według Polskiej Karty Praw Ofiary¹⁰. Ponadto mord na Konradzie, jak pokazuje kontekst wydarzenia, co także potwierdzają głosy dziennikarzy i komentujących sprawę internautów, był wymierzony w jej osobę. Ofiarą zbrodni był jej narzeczony, a sprawcą jej były chłopak, więc osoba kiedyś jej bliska. Będąc świadkiem przestępstwa i błagając mordercę, który ponad rok temu był jej poprzednim „chłopakiem”, o zaprzestanie oddawania strzałów ostatecznie doprowadzających do śmierci narzeczonego, doświadczyła prawdopodobnie traumy wielokrotnie, biorąc pod uwagę, że po jednym mordzie nastąpiło na jej oczach samobójstwo sprawcy¹¹.

Media społecznościowe początkowo podawały mylne informacje, między innymi, że zamordowany mężczyzna był kochankiem Julii, a ona była w związku z Mikołajem¹². Wydarzenie nazywano strzelaniną, jakby co najmniej dwóch uczestników oddawało strzały¹³. Media zdefiniowały to morderstwo jako zbrodnię z zazdrości¹⁴.

W rzeczywistości Konrad – sprawca morderstwa był w związku z Julią, ale było to dużo wcześniej, ponad półtora roku temu. Obecnie nie pozostawali w ogóle w kontakcie. Prawdopodobnie Konrad nie był w stanie się z tym pogodzić¹⁵. O przebiegu całego wydarzenia zdecydował przypadek.

W dniu morderstwa Julia i Konrad niemieszkający w Poznaniu spotkali się w centrum miasta, by świętować niedawne zaręczyny. Konrad dowiedział się o tym prawdopodobnie przez media społecznościowe (Instagram) i przybył na miejsce, które wskazały mu nieświadomie ofiary¹⁶.

przeklina, napastnik w pomarańczowej koszulce raz ją próbuje odciągnąć od jak się okazuje zwłok. Dziewczyna dotyka leżącą osobę, ma ręce w jego krwi. Klnie i widać że zaraz straci zmysły/jest w panice. Napastnik strzela po raz kolejny w już nie żywego mężczyznę... ściąga czapkę, strzela sobie w głowę popełniając samobójstwo. Kobieta krzyczy panicznie”, Redakcja, *Nagranie z Poznania...*

⁹ M Taylor-Desir, *What is Posttraumatic Stress Disorder (PTSD)?* November 2022, <https://www.psychiatry.org/patients-families/ptsd/what-is-ptsd> (dostęp: 1.10.2023).

¹⁰ Ofiarą jest nie tylko ktoś, kto doznał szkód fizycznych, ale i psychicznych, to także bliski ofiary. Por. H. Suchocka, wstęp do: *Polska Karta Praw Ofiary*, Ministerstwo Sprawiedliwości, Warszawa 1999, s. 7.

¹¹ Por. J. Szczepański, J. Krzywiecki, *Zbrodnia z zazdrości wstrząsnęła Polską...*

¹² *Ibidem*.

¹³ Redakcja, *Nagranie z Poznania...*

¹⁴ J. Szczepański, J. Krzywiecki, *Zbrodnia z zazdrości wstrząsnęła Polską...*; por. J. Piasecka, *Strzelanina w Poznaniu to kolejna zbrodnia popełniona z chorej miłości. Zabójcze obsesje kochania doprowadziły do wielu tragedii*, <https://gloswielkopolski.pl/strzelanina-w-poznaniu-to-kolejna-zbrodnia-popełniona-z-chorej-milosci-zabojcze-obsesje-kochania-doprowadzily-do-wielu-tragedii/ar/c1-17736369> (dostęp: 1.10.2023).

¹⁵ Na początku roku 2022 Mikołaj był chłopak Julii groził, że sobie coś zrobi, J. Szczepański, J. Krzywiecki, *Zbrodnia z zazdrości wstrząsnęła Polską...*

¹⁶ „Media społecznościowe potrafią zabić”... „Ani Julia, ani Konrad nie mieszkali w Poznaniu. Zdecydowali się tam pojechać tuż po własnych zaręczynach. Skoro oboje nie byli ze stolicy Wielkopolski, w jaki sposób znalazł ich napastnik? Jak twierdzą nasze źródła, z pomocą zabójcy

Wiktylizacja

W wiktylizacji, dziedzinie wyodrębnionej z kryminologii, występuje pojęcie wiktylizacji¹⁷. Mianem wiktylizacji pierwotnej określa się bezpośrednio, płynące wyłącznie z przestępstwa jego negatywne następstwa psychofizyczne i materialne dla ofiary. Są to wszelkiego rodzaju straty materialne, urazy i uszkodzenia oraz okaleczenia ciała, łącznie z najtragiczniejszym skutkiem w postaci śmierci, traumy i cierpienia psychicznego prowadzącego do depresji, załamań psychicznych, a nawet prób samobójczych.

Wszystkie te konsekwencje przestępstw wymagają szybkiej i fachowej interwencji psychologicznej i psychiatrycznej oraz wszelkiego innego wsparcia, łącznie z niezbędną pomocą finansową. Mają temu służyć specjalne systemy wspierania ofiar przestępstw oferujące wszechstronną pomoc i terapię oraz zaspokojenie ich podstawowych potrzeb, które w wyniku doznania przestępstwa stało się niemożliwe lub bardzo utrudnione¹⁸.

Wiktylizacja wtórna może zaistnieć na skutek kontaktu pokrzywdzonego z instytucjami państwowymi – organami ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości, ale też, co jest istotne z punktu widzenia tej analizy, reakcji bliższego i dalszego otoczenia¹⁹.

Wtórna wiktylizacja ofiar przestępstw przez media

W oficjalnym podręczniku wydanym przez agendę ONZ – Centre for International Crime Prevention – czytamy, że istotną rolę w powtórnym krzywdzeniu odgrywać mogą media poprzez natrętne i niestosowne prowadzenie śledztw dziennikarskich, filmowanie, fotografowanie i opisywanie zdarzeń²⁰, oraz [...] publikowanie przez media szczegółów przestępstwa²¹.

Analiza

W dwa dni po zbrodni 28 lipca 2023 roku autor przeszukiwał internet (wyszukiwarka Google, materiały wideo) za pomocą słów kluczowych „zbrodni w Poznaniu” i „Poznań strzelanina”.

przyszły... media społecznościowe...”, *ibidem*, por. P. Żytnicki, *Kilka relacji na Instagramie i śmierć. Nowe ustalenia po egzekucji w centrum Poznania*, 18.07.2023, <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,29985901,egzekucja-w-centrum-poznania-wedlug-sledczych-morderca-namierzyl.html> (dostęp: 1.10.2023).

¹⁷ M. Kuć, *Wiktylizacja*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 15.

¹⁸ E. Bienkowska, *Zjawisko wiktylizacji wtórnej: pojęcie, przyczyny, przeciwdziałanie (na przykładzie niektórych polskich regulacji karnych)*, „Archiwum Kryminologii” 2007–2008, t. XXIX–XXX, s. 67.

¹⁹ W. G. Doerner, *Victimology*, Elsevier, Inc Burlington, MA 2012.

²⁰ *Wtórna wiktylizacja ofiar przestępstw przez media*, 30.06.2012, „Niebieska Linia” 2012, nr 3, <https://www.niebieskalinia.pl/aktualnosci/aktualnosci/wtorna-wiktylizacja-ofiar-przestepstw-przez-media>.

²¹ *Ibidem*.

Najczęściej materiały te publikowane były to strony Sadistic.pl i wykop.pl oraz ich wersje na platformie X (dawniej twitterze)²². Wracając do wyników wyszukiwania (22 września 2023 roku) dostrzegł, że materiałów filmowych ani śladów po nich już nie ma, z czego wnosi, że zostały usunięte przez administratorów²³.

Oprócz kilkunastu wersji filmu kręconych przez tego samego świadka wydarzenia (policja zidentyfikowała go jako cudzoziemca), pokazujących niekiedy ten sam materiał, ale różnej długości, pojawiły się filmy nakręcone przez innych świadków, na co wskazuje odmienny sposób kadrowania, sugerujący, że zrobiono je z innego miejsca.

Na podstawie analizy wpisów (komentarzy) internautów pod materiałami filmowymi autor wyróżnił następujące typy komentarzy, biorąc pod uwagę stosunek do sprawy, a zwłaszcza do świadka Julii, narzeczonej zamordowanego:

- obojętne wobec sprawy;
- z negatywnym nastawieniem wobec Julii – hejtersko-ironiczne²⁴;
- empatyczne – współczujące.

Na analizowanej przeze mnie stronie Sadistic.pl było najwięcej różnego rodzaju materiałów wideo i zdjęć z morderstwa.

W wyodrębnionych przez autora komentarzach „obojętne wobec sprawy” poruszano raczej temat dostępu do różnych wersji filmów i zdjęć oraz ich potencjalnej jakości. Dyskutowano nad niecodziennym w Polsce przebiegiem zbrodni oraz jej gwałtownym i brutalnym charakterem, nie wyrażając przy tym współczucia wobec ofiar. Oto przykłady: „Lepsze miejsce ma do oglądania i narzeka? „(DeSanta 71); „Tu z innego kadru, chyba pomidorowa się rozlała” (T3rminator).

Komentarze „z negatywnym nastawieniem wobec Julii” – były hejterskie²⁵ bądź ironiczne w charakterze bez empatii do kobiety częściej z wczuwaniem się w sytuację sprawcy z zbrodni. Można odnieść wrażenie, że ich twórcy sami się nakręcali – pojawienie się jednego ośmielało innych do przekraczania granic:

„co za przegryw, żadna kobieta nie jest tego warta” (fsadfadsf); „Będzie sławna” (Aurora); „Podobno narzeczony odprawił kochanka” (Arni); „Dupa go zdradzała, rogacz się trochę za bardzo zdenerwował i odj***ł konkurencję + gratisowo siebie samego” (ruchamdziuki);

„HAahahaha on do tego typu, co wali do drugiego krzyczy pomocy” (ProVve).

²² Archiwizując materiały poświęcone zbrodni, autor nie miał pewności, kiedy i do czego będą użyte. Nie miał wtedy świadomości o konferencji ani o możliwej publikacji. Więcej na ten temat w „Aneksie metodologicznym”.

²³ Niestety są jeszcze nieusunięte materiały filmowe na Twitterze z 10:22 AM · 17 lip 2023, 226,9 tys. Wyświetlenia, por. https://twitter.com/search?q=Orlen&src=trend_click&vertical=trends (dostęp: 30.11.2023).

²⁴ Ironia i czarny humor, nie zawsze w dobrym stylu, są cechami komentarzy na portalu Sadistic.pl, por. Sadistic.pl, <https://nonsa.pl/wiki/Sadistic.pl>; Głębsza przyczyna, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/glebsza-przyczyna-22756> (dostęp: 11.11.2023).

²⁵ Poniżające, wrogie i agresywne komentarze obserwowane w środowisku Internetu (portale społecznościowe, komentarze pod artykułami w serwisach informacyjnych, komunikatory Internetowe etc., por. C. Blaya, *Cyberhate: A review and content analysis of intervention strategies*, „Aggression and Violent Behavior” 2019, Vol. 45, s. 163–172 (dostęp: 11.11.2023).

Pojawiały się też komentarze „hejterskie” wyraźnie skierowane przeciw Julii:

„k***a woleli się zabić niż z nią być, Pojebana laska” (smc); „dziwne, że jej też nie odstrzelili za te darcie japy” (BarmanInternetu); „Jeszcze ją mógł dla zasady odwalić” (Pavulon2137).

Komentarze „empatyczne – współczujące” często pojawiały się jako odpowiedź czy riposta na komentarze hejterskie. Do takich też zaliczyłem odpowiedzi internautów, którzy prostowali kłamliwe rozpowszechniane fakty na temat Julii, narzeczonej zamordowanego, co jest zalecane dla równoważenia hejterskich wpisów: „babka pewnie w psychiatryku wyląduje. Tyle co widziała w ciągu tej minuty to nie przetrawi przez 50 lat” (Proszek7).

Ktoś odpowiada ironicznie, ale ironia w tej wypowiedzi jest poniżająca dla Julii:

„Gdzie dwóch się bije tam trzeci korzysta, ma ktoś numer do tego lachona” (jkIII485).

Podsumowuje dyskusję ktoś „współczujący” i głębiej myślący: „TBH Żarty żartami ale to się robi nie smaczne to co się pojawia pod profilami tej dziewczyny z wczorajszego zajścia, masowy zalew prześmiewczych, głupich komentarzy pod postem z zaręczynami” (KaZderek) i pojawia się następny komentarz „współczujący”: „Jak można w ogóle pisać takie posty?” (Ethel). Ale zaraz potem znaleźć można komentarz ironiczny: „Uwaga mam przecieki od rockstara postać kordiana ma się pojawić w jednej z misji gta6” (Amelia Wiśniewska). Następny komentarz broniący Julię „empatyczno-współczujący”: Nie wierze... pod filmem komentarze w większości linczują kobietę, obwiniają ją, że przez jej decyzję (w komentarzach bardzo dosadnie ja nazwano) napastnik był niejako zmuszony do zabicia a następnie do samobójstwa. Nie wiem, co mają w głowie ludzie, którzy mogą wpaść na tak obrzydliwe oskarżenia... (Zla,17.07.2023 [14:58])²⁶.

Na stronach udostępniających filmy pojawiały się komentarze internautów. Część z nich, co zrozumiałe, wyrażała współczucie ofiarom (do nich zaliczano też Julię, która była naocznym świadkiem), część ekscytację wydarzeniem. Były też wypowiedzi innego rodzaju łamiące społeczne tabu: ironiczne i obwiniające ofiarę. Co ciekawe, wypowiedzi tego typu były przez innych internautów krytykowane i wzywano do zgłaszania tego typu wypowiedzi jako niezgodnych z prawem.

Wtórna wiktyimizacja

Julia przeglądała media społecznościowe swoje i zabitego narzeczonego. Z powodu nienawistnych i nieprzyzwoitych komentarzy zamknęła profil Konrada, próbowała zrobić to samo z własnym profilem. W sieci pojawiło się też kilkanaście lub więcej zdjęć. Nie ma pewności, czy część z nich nie było screenami z wcześniej udostępnionych filmów.

Niestety, pomimo tego, że najprawdopodobniej sama Julia nie widziała wszystkich komentarzy z sadistic.pl, podobnego typu komentarze pojawiły się na jej osobistym profilu facebookowym oraz, jak powiedziała dziennikarzom znajoma Julii, dostawała ona

²⁶ Wszystkie cytaty za Sadistic.pl, najbardziej wulgarne nie zostały zacytowane.

wiadomości, że to ona powinna zginąć, a ludzie życzą jej śmierci²⁷. „Julię skrzywdzono dwukrotnie. Najpierw zrobił to morderca, a następnie media i media społecznościowe”²⁸. Przyznała również, że jest pewna, że Julia widziała również komentarze, że to jej wina²⁹. Wyraziła też gotowość, że może wraz kilkoma koleżankami prostować i zgłaszać nieprawdziwe informacje, jakie pojawiają się w sieci,

Negatywne reakcje na morderstwo i samobójstwo w Poznaniu oraz tragedię Julii niekiedy zaskakiwały swoją formą. Według portalu wpoznaniu.pl, na facebookowym profilu pod pseudonimem Lena Ejber, który należy do dr hab. M. K., wykładowczynie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, pojawił się post kpiący z ofiar tragedii: „Kobieta udostępniła zdjęcie, na którym widać leżącego na ziemi zamordowanego Konrada i trzymającą się za głowę, przerażoną Julię. Wstrząsający jest napis na obrazku: „ten uczuć, gdy to ty dzisiaj płacisz w restauracji”, który najwidoczniej rozbawił K...”³⁰.

Również inne media nie zawsze spełniały najwyższe zasady etyki dziennikarskiej. Internauci wspominają między innymi o Polsacie i portalu Gazeta.pl. Polsat co najmniej raz wyemitował drastyczny nieocenzurowany film z morderstwa, a „gazeta wyborcza to akurat podała szkalującą, wyssaną z palca informację, że kobieta i zamordowany mężczyzna byli kochankami a morderca, który popełnił samobójstwo był jej partnerem. Przez ich oszczerstwa kobietę załamała fala hejtu. Wstyd i hańba, powinni się wstydzić”³¹.

Niemniej przyznać trzeba, że Julia otrzymała wsparcie od bliskich osób. Jej koleżanka Justyna Piątek-Pawłowska była inicjatorką zbiórki na wsparcie terapeutyczne dla Julii. Bardzo szybko zebrano ponad 50 tysięcy złotych na ten cel. Pieniądze miały zostać przeznaczone na wsparcie terapeutyczne dla dziewczyny i jej najbliższych. Założycielem zbiórki na portalu pomagam.pl. był polski oddział organizacji Ladies of Liberty Alliance³².

²⁷ Pierwotnie podtytuł artykułu brzmiał *Mikołaj B. zabił Konrada Domagałę, a co z Julią H.?*, co oznacza, że redakcja NaTemat ujawniła nazwisko ofiary, mimo że nie był on osobą publiczną. Zresztą do chwili obecnej nazwisko i imię ofiary występuje w treści artykułu, zresztą nie tylko tego, por. *Mord w Poznaniu. Przyjaciółka Julii H. ujawniła, co teraz dzieje się z kobietą, Przyjaciółka ujawnia*, naTemat.pl, 19 lipca 2023, <https://natemat.pl/499883,strzelanina-w-poznaniu-wazna-slowa-przyjaciolki-julii-h> (dostęp: 11.11.2023).

²⁸ D. Faron, *Ludzie życzą Julii śmierci*, 19.07.2023. Znajomi ofiar tragedii w Poznaniu apelują o opamiętanie – Wiadomości z Poznania WP.

²⁹ „W całej tej burzy pomyślałam, że przecież Julia może to śledzić. Mimowolnie weszłam na jej profil i zobaczyłam zieloną lampkę. Była online”, *ibidem*.

³⁰ W cytowanym artykule pada prawdziwe nazwisko wykładowczynie, J. Piasecka, *Wykładowczynie z UAM w Poznaniu kpi z zabójstwa w centrum miasta? Zamieściła wymowny obrazek*, 2.07.2023, <https://gloswielkopolski.pl/wykladowczynie-z-uam-w-poznaniu-kpi-z-zabojstwa-w-centrum-miasta-zamiescila-wymowny-obrazek/ar/c1-17739877> (dostęp: 1.10.2023); por. M. Szymkowiak, *Profesor UAM kpi z ofiar morderstwa w Poznaniu? „To obrzydliwe i łamie etykę naukową”*, 21.07.2023, <https://gloswielkopolski.pl/wykladowczynie-z-uam-w-poznaniu-kpi-z-zabojstwa-w-centrum-miasta-zamiescila-wymowny-obrazek/ar/c1-17739877> (dostęp: 1.10.2023).

³¹ Emerytka, 19.07.2023 (15:50)zgroś, sadisic.pl (dostęp: 17.07.2023).

³² D. Faron, *Ludzie życzą Julii śmierci...*

Propozycje rozwiązania problemu

Opisywana przeze mnie sytuacja i analiza wpisów pod zdjęciami oraz kwerenda czasopism opisujących zbrodnię w Poznaniu pozwala wnioskować, że ochrona świadków zbrodni, a prawdopodobnie również innych przestępstw jest niewystarczająca³³. Większość analiz i badań skupia się na tak zwanej mowie nienawiści, kobietach ofiarach przemocy i gwałtów, a przypadki takie jak Julii umykają uwadze. Proponowane środki zaradcze nie przewidują sytuacji, że pomoc jest potrzebna natychmiastowo, gdyż wystawienie na hejt powoduje zwiększone ryzyko doświadczenia traumy³⁴. Zdaniem autora niezbędne są regulacje prawne dla ochrony pokrzywdzonych hejtem i upublicznianiem wizerunku ofiarom i świadkom przestępstw.

Autor proponuje³⁵:

1. Zmiany ustawodawstwa w dziedzinie internetu, przerzucające na właścicieli i operatorów platform stron i profili w mediach społecznościowych odpowiedzialność za usuwanie materiałów o charakterze hejterskim, zwłaszcza na żądanie poszkodowanych, ich bliskich i odpowiednich organizacji.
2. Rozwój instytucji, być może fundacje NGOS, które świadczyłyby pomoc doraźną (*emergency*) w nagłych przypadkach nie tylko ofiarom „mowy nienawiści”, w tym wykorzystanie Funduszu Sprawiedliwości i Pomocy Pokrzywdzonym, albo podobnej instytucji³⁶.
3. Edukacja na temat zagrożeń związanych z hejtem w mediach społecznościowych na każdym poziomie edukacji formalnej, poczynając od przedszkola, również dla dorosłych i emerytów (może z wykorzystaniem Uniwersytetu Trzeciego Wieku).
4. Edukacja obejmująca w.w. problemy na poziomie studiów dziennikarskich i w dziedzinie komunikowania – czy to oddzielne przedmioty, czy to moduły w ramach innych zajęć poświęconych internetowi, czy ramach etyki dziennikarskiej i medialnej³⁷.

³³ D. Siemieniecka, K. Majewska, *Hejt i mowa nienawiści w Internecie – praktyczne wskazania dla służb mundurowych i ich rodzin*, „The Prison Systems Review” 2022, nr 117, s. 201–219.

³⁴ „Postawienie ultimatów przez osobę poszkodowaną”, „ujawnienie danych hejtera i jego konta”, por. [https://www.facebook.com/photo/?fbid=143696145444226&set=pb.100094115241812.-2207520000](https://www.facebook.com/photo/?fbid=143696145444226&set=pb.100094115241812.-2207520000;); <https://www.facebook.com/photo/?fbid=140258385788002&set=pb.100094115241812.-2207520000>; <https://www.facebook.com/photo/?fbid=138936299253544&set=pb.100094115241812.-2207520000>.

³⁵ Propozycje mają charakter „ad hoc”, a autor nie ma odpowiednich kompetencji w dziedzinie prawniczej, ani w dziedzinie interwencji psychologicznej, by samodzielnie bardziej włączyć się w temat. Ponadto mogłoby to stanowić oddzielną publikację. Uważa jednak, że gdyby powołano odpowiedni zespół zadaniowy w celu rozwiązania problemu, mógłby *pro publico bono* pełnić rolę eksperta.

³⁶ Fundusz Sprawiedliwości / Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym, funduszsprawiedliwosci.gov.pl (dostęp: 31.11.2023).

³⁷ S. Simons, *The media: Minimizing re-victimisation through duty of care for victims and responsible journalism*, „Temida” 2017, Vol. 20, Issue 3, s. 377–394. Instytucje o charakterze regulacyjnym w komunikowaniu tworzone przez członków społeczeństwa T. Płonkowski, *Amerykańska koncepcja społecznej odpowiedzialności dziennikarzy*, Instytut Kultury, Warszawa 1995, s. 157.

Podsumowanie

Następnego dnia po wydarzeniu autor zarchiwizował, a następnie przanalizował wpisy internautów zamieszczone pod filmami pokazującymi zbrodnię w Poznaniu z 16 lipca 2023 roku. Najwięcej tego typu materiału znajdowało się na stronach Sadistic.pl i wykop.pl. Filmy z tego wydarzenia osadzone na innych stronach często odsyłały do strony sadisitic.pl, rzadziej wykop.pl. Już samo upublicznienie tych materiałów mogło naruszyć prawa ofiar – zamordowanego Konrada i jego narzeczonej.

Trauma Julii nie skończyła się wraz z samobójstwem Mikołaja, zabójcy jej narzeczonego. Gdy wróciła do domu przeglądała nienawistne wpisy na jej kontach w mediach społecznościowych, gdzie podobnie, jak na analizowanych przeze mnie stronach, komentujący insynuowali, obwiniali Julię i życzyli jej śmierci. Oznacza to, że stała się ofiarą wtórnej wiktyimizacji³⁸.

Na szczęście nie wszystkie komentarze analizowane przez autora, a zapewne też inne pojawiające się w sieci miały charakter negatywny i mogą być utożsamiane z hejtem.

W trakcie analizy wyróżniono trzy typy komentarzy: (1) obojętne wobec sprawy, (2) z negatywnym nastawieniem wobec Julii (narzeczonej zamordowanego), (3) empatyczne – współczujące. Ponadto dokonano odkrycia, że prawdopodobnie najczęściej film o zbrodni był udostępniany z twittera saditis.pl. W związku z brakiem uregulowań prawnych i mechanizmów chroniących przed hejtem ofiary wtórnej wiktyimizacji, zaproponowano szereg działań angażujących instytucje państwowe i organizacje społeczne.

Autor opisał prawdopodobnie po raz pierwszy w Polsce przypadek ofiary zbrodni z punktu widzenia koncepcji wtórnej wiktyimizacji przez media.

Bibliografia

Książki

Monografie polskie

Kuć M., *Wiktymologia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010.

Naruszewicz-Duchlińska A., *Nienawiść w czasach Internetu*, Novae Res, Gdynia 2015.

Monografie zagraniczne

Doerner W.G., *Victimology*, Elsevier, Inc Burlington, MA 2012.

Glaser B.G., Straus A.L., *Discovery of Grounded Theory*, Aldine, Chicago 1967.

Silverman D., *Interpretacja danych jakościowych*, przekł. T. Karłowicz, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

Wimmer R.D., Dominick J.R., *Mass media. Metody badań*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.

³⁸ Por. Ż. Gotowska-Wróblewska, *Życie 20-letniej Julii zamieniło się w piekło. Internauci otwierają jego kolejny krąg* [OPINIA] 18.07.2023 10:3, WP Kobieta (dostęp: 1.10.2023).

Prace pod redakcją

Wiktyimizacja wtórna. Geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw, red. L. Mazowiecka, WKP, Warszawa 2012

Rozdziały z książek

Zalewski W., *Wiktyimizacja wtórna ofiar przestępstw przez media* [w:] *Wiktyimizacja wtórna. Geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, red. L. Mazowiecka, WKP, Warszawa 2012.

Artykuły z czasopism

Bieńkowska E., *Zjawisko wiktyimizacji wtórnej: pojęcie, przyczyny, przeciwdziałanie (na przykładzie niektórych polskich regulacji karnych)*, „Archiwum Kryminologii” 2007–2008, t. XXIX–XXX, s. 65–74.

Blaya C., *Cyberhate: A review and content analysis of intervention strategies*, „Aggression and Violent Behavior” 2019, Vol. 45, s. 163–172.

Faron D., *Ludzie życzą Julii śmierci* 19.07.2023. Znajomi ofiar tragedii w Poznaniu apelują o opamiętanie – Wiadomości z Poznania WP (dostęp: 1.10.2023).

Leszczuk-Fiedziukiewicz A. (2019). *Czy hejt i mowa nienawiści staną się normą? Społeczne uwarunkowania zachowań dewiacyjnych w Internecie*, „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna”, nr 3(14), s. 99–117.

Piasecka J., *Strzelanina w Poznaniu to kolejna zbrodnia popełniona z chorej miłości. Zabójcze obsesje kochania doprowadziły do wielu tragedii*, <https://gloswielkopolski.pl/strzelanina-w-poznaniu-to-kolejna-zbrodnia-popelniona-z-chorej-milosci-zabojcze-obsesje-kochania-doprowadzily-do-wielu-tragedii/ar/c1-17736369> (dostęp: 1.10.2023).

Piasecka J., *Wykładowczyni z UAM w Poznaniu kpi z zabójstwa w centrum miasta? Zamieściła wymowny obrazek*, 2.07.2023, <https://gloswielkopolski.pl/wykladowczyni-z-uam-w-poznaniu-kpi-z-zabojstwa-w-centrum-miasta-zamiescila-wymowny-obrazek/ar/c1-17739877> (dostęp: 1.10.2023).

Redakcja NaTemat, *Mord w Poznaniu. Przyjaciółka Julii H. ujawniła, co teraz dzieje się z kobietą, Przyjaciółka ujawnia*, naTemat.pl, 19.07.2023, <https://natemat.pl/499883,strzelanina-w-poznaniu-wazna-slowa-przyjaciolki-julii-h> (dostęp: 1.10.2023).

Simons S., *The media: Minimizing re-victimisation through duty of care for victims and responsible journalism*, „Temida” 2017, Vol. 20, Issue 3, s. 377–394.

Szymkowiak M., *Profesor UAM kpi z ofiar morderstwa w Poznaniu? „To obrzydliwe i łamie etykę naukową”*, 21.07.2023, <https://gloswielkopolski.pl/wykladowczyni-z-uam-w-poznaniu-kpi-z-zabojstwa-w-centrum-miasta-zamiescila-wymowny-obrazek/ar/c1-17739877> (dostęp: 1.10.2023).

Tandon N., *Secondary Victimization of Children by the Media: An Analysis of Perceptions of Victims and Journalists*, „International Journal of Criminal Justice Sciences” 2007, Vol. 2, Issue 2.

Urazińska, A. *Nikt nie biegł na ratunek, ale niektórzy nagrywali. Co mówi o nas strzelanina w Poznaniu, wywiad* 21.07.2023, <https://www.wysokieobcasy.pl/zyclepiej/7,181619,29990270,uderzyla-mnie-samotnosc-tej-kobiety-dlaczego-nikt-nie-rzucil.html#S.TD-K.C-B.8-L.1.duzy> (dostęp: 1.10.2023).

Żytnicki P., *Kilka relacji na Instagramie i śmierć. Nowe ustalenia po egzekucji w centrum Poznania*, 18.07.2023, <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,29985901,egzekucja-w-centrum-poznania-wedlug-sledczych-morderca-namierzyl.html> (dostęp: 1.10.2023).

Źródła internetowe

#zabojstwo-w-poznaniu-vt577048.htm, <https://www.sadistic.pl/tag/zabojstwo-w-poznaniu-vt577048.htm> (dostęp: 1.11.2023).

Gotowska-Wróblewska Ż., *Życie 20-letniej Julii zamieniło się w piekło. Internauci otwierają jego kolejny krąg* [OPINIA] 18.07.2023 10:3, WP Kobieta (dostęp: 1.10.2023).

Hinduja S., *Social Media Companies, Reporting, and Secondary Victimization*, <https://cyberbullying.org/social-media-reporting-victimization> (dostęp: 1.10.2023).

<https://twitter.com/Rose73389488/status/1680855529810280454> (dostęp: 30.11.2023).

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=143696145444226&set=pb.100094115241812.-2207520000> (dostęp: 1.11.2023).

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=140258385788002&set=pb.100094115241812.-2207520000> (dostęp: 1.11.2023).

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=138936299253544&set=pb.100094115241812.-2207520000> (dostęp: 1.11.2023).

Nagranie z Poznania obiegło sieć. Tragedia obrócona w rozrywkę, <https://vibez.pl/myimpact/nagranie-z-poznania-obieglo-siec-tragedia-obrocona-w-rozrywke-6920528690535264a> (dostęp: 1.10.2023).

Sadistic.pl (dostęp: 16.07.2023–30.11.2024).

Sadistic.pl, <https://nonsa.pl/wiki/Sadistic.pl> (dostęp: 1.10.2023).

Szczepański J., Krzywiecki J., *Zbrodnia z zazdrości wstrząsnęła Polską. Wiemy, kim był zabójca z Poznania*, https://wydarzenia.interia.pl/tylko-w-interii/news-zbrodnia-z-zazdrosci-wstrzasnela-polska-wiemy-kim-byl-zabojca,nId,6907607#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=firefox (dostęp: 1.10.2023).

Taylor-Desir M., *What is Posttraumatic Stress Disorder (PTSD)?*, November 2022, <https://www.psychiatry.org/patients-families/ptsd/what-is-ptsd> (dostęp: 1.10.2023).

Wtórna wiktymizacja ofiar przestępstw przez media, 30.06.2012, Niebieska Linia 2012, nr 3. Wykop.pl (dostęp: 16.07.2023–30.11.2024).

Wtórna wiktymizacja ofiar przestępstw przez media, 30.06.2012, Niebieska Linia 3/2012, <https://www.niebieskalinia.pl/aktualnosci/aktualnosci/wtorna-wiktymizacja-ofiar-przestepstw-przez-media> (dostęp: 1.10.2023).

Aneks

Ze względu na to, że publikacja analizowanych przez autora materiałów w znacznej części była niezgodna nie tylko z przepisami dotyczącymi internetu, lecz także z obowiązującym w Polsce prawem, gdyż naruszałyby prawa Julii, narzeczonej zamordowanego, autor zarchiwizował 39 screenów, które udostępnione byłyby po kontakcie z autorem: t.plonkowski@uksw.edu.pl. W przypadku zakwalifikowania do publikacji screeny z analizowanych stron internetowych pojawiłyby się w oznaczonym w przypisach repozytorium badawczym, np. (<https://rds.icm.edu.pl/>).

Z uwagi na to, iż autor zdawał sobie sprawę, że materiały filmowe i komentarze będą usunięte, jako niezgodne z prawem, w związku z tym dobór próby miał charakter celowy. W związku z tym od 28 lipca do 4 sierpnia 2024 roku wykonał archiwizację 49 screenów przedstawiających komentarze i materiały filmowe, kierując się wyszukiwarką Google i hasłem „zbrodnie w Poznaniu”. Z uwagi na to, że screeny były robione bez dostępu do komputera z telefonu komórkowego, znaczna ich część dublowała się, a także niektóre z nich zawierały treści niezwiązane z przedmiotem analizy.

Autor dodatkowo podjął starania w celu wyjaśnienia, kiedy administratorzy usunęli analizowane przez wpisy materiały filmowe (tak było już na początku listopada, gdy podjął się edycji tekstu artykułu). Niestety odpowiedzi nie otrzymał.

Przy okazji kolejnego rekonesansu strony Sadistic.pl okazało się, że niektóre materiały filmowe z opisywanej zbrodni są nadal dostępne. Autor wypełnił formularz, zgłaszając wykroczenie, i otrzymał odpowiedź, że wskazane przez niego materiały nie przekraczają zasad ani nie łamią prawa.